

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

271

Zarządzanie finansami firm – teoria i praktyka

Tom 1

Redaktorzy naukowi

**Adam Kopiński, Tomasz Słoński,
Bożena Ryszawska**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Redaktorzy Wydawnictwa: Elżbieta Kozuchowska, Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-219-2 (całość)

ISBN 978-83-7695-223-9 t. 1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Abdul Nafea Al Zararee, Abdulrahman Al-Azzawi: The impact of free cash flow on market value of firm.....	13
Tomasz Berent, Sebastian Jasinowski: Financial leverage puzzle – preliminary conclusions from literature review	22
Michał Buszko: Zarządzanie ryzykiem konwersji kapitału nieruchomości (<i>equity release</i>)	40
Magdalena Bywalec: Jakość portfela kredytów mieszkaniowych w Polsce w latach 2007-2011	49
Jolanta Ciak: Model of public debt management institutions in Poland and the models functioning within the European Union	59
Leszek Czapiewski, Jarosław Kubiak: Syntetyczny miernik poziomu asymetrii informacji (SMAI)	68
Anna Doś: Low-carbon technologies investment decisions under uncertainty created by the carbon market.....	79
Justyna Dyduch: Ocena efektywności kosztowej inwestycji proekologicznych.....	88
Ewa Dziawgo: Analiza własności opcji <i>floored</i>	100
Ryta Dziemianowicz: Kryzys gospodarczy a polityka podatkowa w krajach UE.....	113
Józefa Famielec: Finansowanie zreformowanej gospodarki odpadami komunalnymi	123
Anna Feruś: The use of data envelopment analysis method for the estimation of companies' credit risk	133
Joanna Fila: Europejski instrument mikrofinansowy Progress wsparciem w obszarze mikrofinansów.....	144
Sławomir Franek: Ocena wiarygodności prognoz makroekonomicznych – doświadczenia paktu stabilności i wzrostu a wieloletnie planowanie budżetowe	152
Paweł Galiński: Produkty i usługi bankowe dla jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.....	162
Alina Gorczyńska, Izabela Jonek-Kowalska: Kwity depozytowe jako źródło finansowania podmiotów gospodarczych w warunkach globalizacji rynków finansowych	172
Jerzy Grabowiecki: Financial structure and organization of <i>keiretsu</i> – Japanese business groups.....	181

Sylwia Grenda: Ryzyko cen transferowych w działalności przedsiębiorstw powiązanych	191
Maria Magdalena Grzelak: Ocena związków pomiędzy nakładami na działalność innowacyjną a konkurencyjnością przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce.....	202
Agnieszka Jachowicz: Finanse publiczne w Polsce w świetle paktu stabilności	214
Agnieszka Janeta: Rynkowe wskaźniki oceny stanu finansów publicznych na przykładzie wybranych krajów strefy euro	226
Agnieszka Janeta: Obligacje komunalne jako instrument finansowania rozwoju lokalnego i regionalnego.....	236
Bogna Janik: Efficiency of investment strategy of Socially Responsible Funds Calvert.....	247
Anna Jarzębska: Obszary zarządzania płynnością finansową w publicznej szkole wyższej	256
Tomasz Jewartowski, Michał Kaldoński: Struktura kapitału i dywersyfikacja działalności spółek rodzinnych notowanych na GPW	265
Marta Kacprzyk, Rafał Wolski, Monika Bolek: Analiza wpływu wskaźników płynności i rentowności na kształtowanie się ekonomicznej wartości dodanej na przykładzie spółek notowanych na GPW w Warszawie.....	279
Arkadiusz Kijek: Modelowanie ryzyka sektorowego przy zastosowaniu metody harmonicznej	289
Anna Kobialka: Analiza dochodów gmin województwa lubelskiego w latach 2004-2009.....	302
Anna Korombel: Zarządzanie ryzykiem w praktyce polskich przedsiębiorstw	313
Anna Korzeniowska, Wojciech Misterek: Znaczenie instytucji otoczenia biznesu we wdrażaniu innowacji MŚP.....	322
Magdalena Kowalczyk: Wykorzystanie narzędzi rachunkowości zarządczej w sektorze finansów publicznych.....	334
Mirosław Kowalewski, Dominika Siemianowska: Zarządzanie kosztami za pomocą zarządzania przez cele na przykładzie zakładu przetwórstwa mięsnego X	343
Paweł Kowalik, Błażej Prus: Analiza wyznaczania kwoty na wyrównanie dochodów w krajowych niemieckich systemach wyrównania finansowego na przykładzie 2011 roku.....	353
Sylwester Kozak, Olga Teplova: Covered bonds and RMBS as secured funding instruments for the real estate market in the EU.....	367
Małgorzata Koźuch: Preferencje podatkowe jako narzędzia subsydiowania przedsięwzięć ochrony środowiska	378
Marzena Krawczyk: Gotowość inwestycyjna determinantą pozyskiwania kapitału od aniołów biznesu	388

Marzena Krawczyk: Teoria hierarchii źródeł finansowania w praktyce innowacyjnych MŚP w Polsce	397
Jarosław Kubiak: Planowanie należności na podstawie cyklu ich rotacji określonego według zasady lifo oraz według wartości średniej	407
Iwa Kuchciak: <i>Crowdsourcing</i> w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa.....	418
Marcin Kuzel: Chińskie inwestycje bezpośrednie na świecie – skala, kierunki i motywy ekspansji zagranicznej	427
Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzczak: Progresja podatkowa a redystrybucja dochodów	439
Katarzyna Lisińska: Struktura kapitałowa przedsiębiorstw produkcyjnych w Polsce, Niemczech i Portugalii	449
Joanna Lizińska: Problem doboru portfela porównawczego w długookresowej ewaluacji efektów kolejnych emisji akcji	459
Bogdan Ludwiczak: Wykorzystanie metody VaR w procesie pomiaru ryzyka.....	468
Justyna Łukomska-Szarek: Ocena zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego w Polsce w latach 2004-2010.....	480
Agnieszka Majewska: Wykorzystanie opcji quanto w zarządzaniu ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach sektora energetycznego.....	490
Monika Marcinkowska: Rachunkowość społeczna – czyli o pomiarze wyników przedsiębiorstw w kontekście oczekiwań interesariuszy	502

Summaries

Abdul Nafea Al Zararee: Wpływ wolnych przepływów pieniężnych na wartość rynkową firmy	21
Tomasz Berent, Sebastian Jasinowski: Dźwignia finansowa – wstępne wnioski z przeglądu literatury.....	39
Michał Buszko: Risk management of real estate equity release	48
Magdalena Bywalec: The quality of the portfolio of housing loans in Poland in 2007-2011	58
Jolanta Ciak: Model instytucji zarządzania długiem publicznym w Polsce na tle modeli funkcjonujących w Unii Europejskiej	67
Leszek Czapiewski, Jarosław Kubiak: Synthetic measure of the degree of information asymmetry	78
Anna Doś: Decyzje o inwestycjach w technologii obniżające emisję CO ₂ w warunkach niepewności stwarzanej przez europejski system handlu emisjami.....	87
Justyna Dyduch: Assessment of cost effectiveness of proecological investments	99
Ewa Dziawgo: The analysis of the properties of floored options	112

Ryta Dziemianowicz: Economic crisis and tax policy in the EU countries ...	123
Józefa Famielec: Financing of reformed economy of municipal waste	132
Anna Feruś: Wykorzystanie metody granicznej analizy danych do oceny ryzyka kredytowego przedsiębiorstw	143
Joanna Fila: The European Progress Microfinance Facility as an example of the support in microfinance	151
Sławomir Franek: Credibility of macroeconomic forecasts – experiences of stability and growth pact and multi-year budgeting planning	161
Paweł Galiński: Banking products and services for local governments in Poland	171
Alina Gorczyńska, Izabela Jonek-Kowalska: Depositary receipts as a source of businesses entities financing in the conditions of globalization of financial markets	180
Jerzy Grabowiecki: Struktura finansowa i organizacja japońskich grup kapitałowych <i>keiretsu</i>	190
Sylwia Grenda: Transfer pricing risk in the activity of related companies	201
Maria Magdalena Grzelak: Assessment of relationship between outlays on innovation and competitiveness of food industry enterprises in Poland....	213
Agnieszka Jachowicz: Public finance in Poland in the perspective of the Stability and Growth Pact	225
Agnieszka Janeta: Market indicators assessing the state of public finances: the case of selected euro zone countries.....	235
Agnieszka Janeta: Municipal bonds as a financing instrument for local and regional development.....	246
Bogna Janik: Efektywność strategii inwestycyjnych funduszy społecznie odpowiedzialnych Calvert	255
Anna Jarzębska: Areas of liquidity management in public university	264
Tomasz Jewartowski, Michał Kaldoński: Capital structure and diversification of family firms listed on the Warsaw Stock Exchange	278
Marta Kacprzyk, Rafał Wolski, Monika Bolek: Liquidity and profitability ratios influence on economic value added basing on companies listed on the Warsaw Stock Exchange.....	288
Arkadiusz Kijek: Sector risk modelling by harmonic method	301
Anna Kobiałka: Analysis of revenue of Lublin Voivodeship communes in 2004-2009	312
Anna Korombel: Risk management in practice of Polish companies.....	321
Anna Korzeniowska, Wojciech Misterek: The role of business environment institutions in implementing SMEs' innovations	333
Magdalena Kowalczyk: Using tools of managerial accounting in public finance sector	342

Mirosław Kowalewski, Dominika Siemianowska: Cost management conducted with the utilization of Management by Objectives on an example of meat processing plant.....	352
Paweł Kowalik, Błażej Prus: The analysis of determining the amount of the financial equalization in German's national financial equalization systems on the example of 2011	366
Sylwester Kozak, Olga Teplova: Listy zastawne i RMBS jako bezpieczne instrumenty finansujące rynek nieruchomości w UE	377
Małgorzata Koźuch: Tax preferences as the instrument of subsidizing of ecological investments.....	387
Marzena Krawczyk: Investment readiness as a determinant for raising capital from business angels	396
Marzena Krawczyk: Theory of financing hierarchy in the practice of innovative SMEs in Poland.....	406
Jarosław Kubiak: The receivables level planning on the basis of cycle of rotation determined by the LIFO principles and by average value	417
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of bank company value	426
Marcin Kuzel: Chinese foreign direct investment in the world – scale, directions and determinants of international expansion	438
Katarzyna Lewkowicz-Grzegorzcyk: Tax progression vs. income redistribution.....	448
Katarzyna Lisińska: Capital structure of manufacturing companies in Poland, Germany and Portugal.....	458
Joanna Lizińska: The long-run abnormal stock returns after seasoned equity offerings and the choice of the reference portfolio	467
Bogdan Ludwiczak: The VAR approach in the risk measurement	479
Justyna Łukomska-Szarek: Assessment of debt of local self-government units in Poland in the years 2004-2010.....	489
Agnieszka Majewska: Weather risk management by using quanto options in enterprises of the energy sector.....	501
Monika Marcinkowska: “Social accounting” – or how to measure companies’ performance in the context of stakeholders’ expectations	525

Paweł Galiński

Uniwersytet Gdański

PRODUKTY I USŁUGI BANKOWE DLA JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W POLSCE

Streszczenie: W artykule scharakteryzowano produkty i usługi oferowane przez banki jednostkom samorządu terytorialnego (JST) w Polsce. Dokonano podziału tej oferty, wskazując na zalety wybranych produktów. Scharakteryzowano stan oferty bankowej w tym zakresie oraz perspektywę jej rozwoju do 2015 r. Opisano również poziom zainteresowania JST poszczególnymi usługami bankowymi. Ponadto zaprezentowano strukturę przychodów banków z obsługi JST, wysokość marż kredytów i depozytów dla JST oraz prognozy w zakresie ich kształtowania się do 2015 r.

Słowa kluczowe: samorząd terytorialny, banki, usługi bankowe.

1. Wstęp

Postępujący rozwój gospodarczy wymaga od jednostek samorządu terytorialnego (JST) w Polsce ciągłego dostosowywania się do zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej w kraju. Dotyczy to przede wszystkim konieczności sprostania oczekiwaniom lokalnych społeczności i przedsiębiorców, nowym regulacjom prawnym oraz odpowiedniego reagowania na pojawiające się zmiany w gospodarce. Chodzi tu również o sytuacje, w których w warunkach pojawiających się niedoborów finansowych w podsektorze samorządowym wymaga się od JST realizowania nowych inwestycji, modernizacji posiadanego majątku czy podnoszenia efektywności zarządzania środkami pieniężnymi. Wymaganiom tym może w rezultacie sprzyjać zacieśnienie współpracy JST z bankami i wykorzystywanie różnorodnych produktów i usług tych instytucji. Banki rozszerzają bowiem swoją ofertę bankowości korporacyjnej, w ramach której oprócz dużych przedsiębiorstw obsługiwane są JST. Celem artykułu jest przedstawienie produktów i usług oferowanych przez banki JST w Polsce oraz perspektyw ich rozwoju.

2. Zakres obsługi JST przez banki

JST mogą wykorzystywać wiele produktów i usług oferowanych im przez banki. Można je podzielić na produktu i usługi:

- 1) rozliczeniowe;
- 2) finansujące działalność JST, w tym:
 - zapewniające utrzymanie bieżącej płynności finansowej JST (finansujące wydatki bieżące);
 - zapewniające realizację inwestycji (finansujące wydatki majątkowe);
- 3) lokacyjne (depozyty);
- 4) wspierające zarządzanie środkami finansowymi JST;
- 5) doradcze;
- 6) inne.

Do podstawowych produktów i usług rozliczeniowych oferowanych JST przez banki zaliczają się przede wszystkim rachunek bieżący oraz rachunki pomocnicze i specjalne. Prowadzenie rachunku bieżącego umożliwia w rezultacie dokonywanie różnorodnych operacji transferowych z odbiorcami wewnętrznymi (podmioty związane organizacyjnie i kapitałowo z JST, pracownicy samorządowi) oraz zewnętrznymi (kontrahenci, mieszkańcy). Za pośrednictwem tego rachunku możliwe jest także generowanie i przekazywanie wyciągów bankowych, którym często towarzyszą dokumenty źródłowe. Natomiast rachunki pomocnicze otwierane są dla poszczególnych jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego w celu wyodrębnienia ich działalności gospodarczej ze struktur urzędów administracji samorządowej. Jeżeli zaś JST zamierza wydzielić określone operacje finansowe, to przydatne staje się prowadzenie rachunku specjalnego, np. na potrzeby zarządzania środkami unijnymi. JST mogą ponadto wykorzystywać usługę rachunku skonsolidowanego, który umożliwia kompensację sald wszystkich rachunków rozliczeniowych danej jednostki, tj. bieżących, pomocniczych oraz specjalnych [Korenik, Korenik 2007, s. 122-124].

W ramach prowadzonych rachunków bankowych banki oferują JST dodatkowe usługi i produkty o charakterze rozliczeniowym, tj.:

- realizację operacji zagranicznych (walutowych);
- zapewnienie obsługi kasowej w siedzibie danego urzędu;
- obsługę wynagrodzeń pracowników JST;
- obsługę płatności masowych, tj. przyjmowanie, często bez prowizji, wpłat gotówkowych od osób fizycznych i prawnych (np. z tytułu czynszów mieszkaniowych);
- realizowanie zleceń stałych;
- karty przedpłacone, które usprawniają wypłaty wszelkiego rodzaju świadczeń na rzecz mieszkańców. Wykorzystywane są one w szczególności do wypłaty świadczeń z pomocy społecznej, zasiłków dla bezrobotnych czy stypendiów dla dzieci [Kurowska 2011, s. G 2];

- karty obciążeniowe, skierowane do pracowników samorządowych w celu regulowania wydatków służbowych [Lepczyński 2011, s. 58];
- umożliwienie dokonywania płatności przez kontrahentów JST na rzecz tej jednostki za pośrednictwem terminali kart płatniczych;
- system wirtualnych rachunków kontrahenckich, które w sposób automatyczny identyfikują i przetwarzają wpływy na rachunek bieżący JST.

W ramach usług i produktów rozliczeniowych JST oczekują także od banków zapewnienia im elektronicznego systemu obsługi bankowej, a co się z tym wiąże – realizowania elektronicznych przekazów pocztowych. Usługi te realizowane są w ramach bankowości elektronicznej, która umożliwia sprawne i bezpieczne zarządzanie wszelkimi płatnościami jednostki, bez opuszczania jej siedziby. Ponadto jest ona często skorelowana z systemem finansowo-księgowym JST. Stąd każda operacja realizowana przez system bankowości elektronicznej jest jednocześnie rejestrowana księgowo. Za pośrednictwem bankowości elektronicznej dąży się w konsekwencji do usprawnienia pracy i obsługi finansowej w urzędach administracji samorządowej [Kępka 2009, s. 16].

Prowadzenie rachunku bieżącego umożliwia w rezultacie sterowanie zapotrzebowaniem na produkty i usługi finansujące działalność JST [Korenik, Korenik 2007, s. 123]. Chodzi tu głównie o pokrycie ich krótkoterminowych niedoborów finansowych. Stąd JST zgłaszają zapotrzebowanie na usługi kredytu w rachunku bieżącym (linii kredytowej), a w przypadku realizowania inwestycji możliwości zaciągania kredytów (kredyty inwestycyjne) o różnych terminach wymagalności spłaty. W ramach kredytów krótkoterminowych dla JST banki oferują także kredyty odnawialne. Ich specyfika polega na możliwości wielokrotnego zadłużania się JST w ramach wcześniej przyznanego limitu [Korenik 2003, s. 81]. Zatem spłata określonej kwoty tego kredytu powoduje odnowienie limitu o tę wartość. Natomiast w przypadku realizowania przez JST projektów unijnych banki oferują tym jednostkom zaciąganie tzw. kredytów unijnych, do których należą kredyty pomostowe oraz kredyty finansujące wkład własny beneficjenta pomocy unijnej i koszty niekwalifikowane projektu.

Rosnące potrzeby pożyczkowe JST spowodowały także rozwój usług wspierających emisję obligacji komunalnych. W tym zakresie, poza usługami agenta emisji, banki często gwarantują uplasowanie emisji tych papierów wartościowych. W tym przypadku nabywają one na rynku pierwotnym całość emisji na własny rachunek, a następnie poszukują potencjalnych nabywców tych obligacji bądź pozostawiają je we własnym portfelu inwestycyjnym [Korenik 2003, s. 107].

Ważną grupę bankowych produktów i usług dla JST stanowią także lokaty. W procesie zarządzania środkami finansowymi JST mogą bowiem lokować wolne środki w [Ustawa o finansach publicznych 2009, art. 48 ust. 1]:

- 1) papiery wartościowe, w tym:
 - skarbowe papiery wartościowe;
 - obligacje emitowane przez JST;

2) na rachunku:

- w bankach mających siedzibę na terytorium Polski;
- w formie depozytu u Ministra Finansów (MF).

Lokowanie przez JST posiadanych środków w papiery wartościowe ma znacząco ograniczony charakter, szczególnie w warunkach rosnących potrzeb inwestycyjnych tych jednostek i pojawiającego się tam deficytu budżetowego. Ponadto inwestowanie w wymienione papiery wartościowe, z zasady, ma charakter długoterminowy. Zatem w warunkach pojawiających się krótkookresowych nadwyżek wolnych środków na rachunkach bieżących JST rośnie znaczenie depozytów. JST mogą zakładać w bankach lokaty charakteryzujące się różnymi terminami zapadalności, tj. od depozytów jednodniowych (depozyty *overnight*) do kilkumiesięcznych. Niektóre banki wprowadziły także tzw. depozyty lokacyjne, tj. bez sprecyzowanego terminu zapadalności. Zaletą tego typu depozytów jest możliwość dostosowania terminu lokaty do okresu wymagalności zobowiązań w celu optymalizacji zarządzania wolnymi środkami [Filipiak, Flejterski 2008, s. 107]. O depozyty JST mogą konkurować jednak nie tylko banki, lecz również Minister Finansów (MF), który uprawniony jest do przyjmowania od JST depozytów terminowych oraz *overnight*.

Wykorzystując produkty rozliczeniowe, kredytowe i lokacyjne, banki oferują także liczne usługi wspierające zarządzanie środkami finansowymi JST. Przykładem jest usługa wirtualnej konsolidacji sald, która skierowana jest zasadniczo do dużych JST, w szczególności do miast na prawach powiatu. Jednostki te charakteryzują się rozbudowaną strukturą organizacyjną dla prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej i występowaniem licznych podmiotów zależnych. Wirtualna konsolidacja sald pozwala w rezultacie na wspólne zarządzanie środkami finansowymi zgromadzonymi na wielu rachunkach bankowych i ich wzajemne zbilansowanie. W ten sposób ewentualne niedobory finansowe jednych jednostek pokrywane są występującymi nadwyżkami na rachunkach innych podmiotów. Dopiero w przypadku braku wystarczających środków w ramach struktury organizacyjnej JST uruchamiany jest kredyt odnawialny, potencjalne nadwyżki zaś są lokowane.

Banki oferują JST również wiele usług o charakterze doradczym. W ramach bankowej obsługi budżetu JST zapewniona zostaje często dostępność indywidualnego doradcy bankowego oraz doradcy technicznego, którzy są typowo dedykowani do współpracy z daną JST. Indywidualny doradca zapewnia stały kontakt JST z bankiem, informuje o aktualnej ofercie bankowej dla JST i wspiera w dokonywaniu właściwych wyborów w tym zakresie [Denek 2000, s. 153]. Ponadto oferowane jest JST wsparcie doradcze w ramach wykorzystywania środków unijnych czy wspomnianej emisji obligacji komunalnych.

W zależności od sytuacji rynkowej banki świadczą także inne usługi dla JST. Typowym przykładem są tu przeprowadzane akcje szkoleniowe i informacyjne, np. na temat wykorzystywania środków unijnych.

Specyfika funkcjonowania JST sprawia jednak, że możliwy jest dychotomiczny podział produktów i usług oferowanych tym jednostkom przez banki. Wyróżnia się bowiem produkty i usługi:

- 1) oferowane w ramach bankowej obsługi budżetu JST w ściśle określonym przedziale czasu – zazwyczaj w okresie od dwóch do trzech lat [Kępka 2009, s. 15];
- 2) wynikające z wyboru przez JST banku w celu jednorazowego zrealizowania określonej usługi bądź dostarczenia danego produktu.

Pierwsza grupa produktów i usług wynika z podpisanej pomiędzy bankiem a JST umowy o świadczenie usług w zakresie bankowej obsługi budżetu danej jednostki. Do typowych produktów i usług w tym zakresie należą usługi rozliczeniowe, lokacyjne, zapewniające utrzymywanie bieżącej płynności finansowej oraz doradcze. Wybór określonej oferty w ramach bankowej obsługi budżetu JST dokonywany jest na podstawie określonych kryteriów (według określonych wag), do których należą przede wszystkim:

- 1) łączna cena za prowadzenie rachunków bankowych i różnorodne usługi z tym związane, np. dokonywanie przelewów, dostęp do bankowości elektronicznej – pobierana często w formie miesięcznej opłaty ryczałtowej;
- 2) wysokość oprocentowania kredytu w ramach prowadzonego rachunku bankowego;
- 3) wysokość oprocentowania lokat.

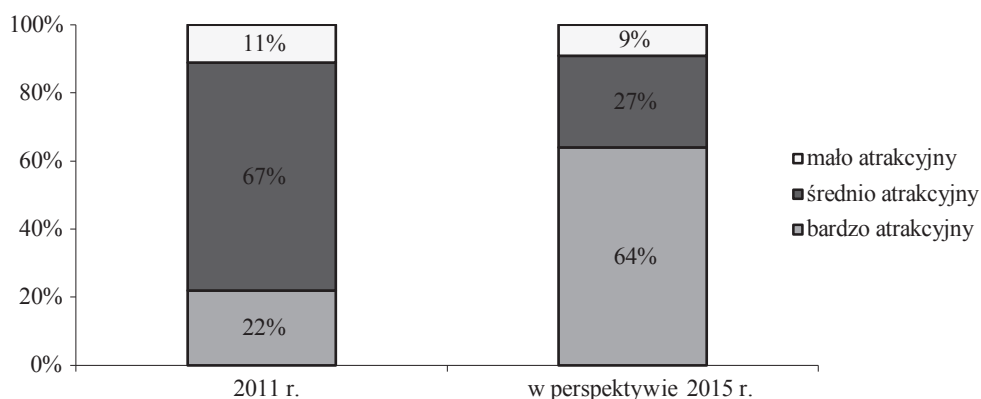
Analizując rynek zamówień publicznych w zakresie bankowej obsługi budżetu JST, można zauważyć znaczące zróżnicowanie wag przypisywanych poszczególnym kryteriom oceny. Kryteria te różnią się także pod względem szczegółowości i uwzględnianych tam czynników. Zróżnicowanie to wynika m.in. z rodzaju JST, ich specyfiki i potrzeb. Odmienne będzie bowiem, jak wspomniano, zapotrzebowanie na poszczególne produkty ze strony miast na prawach powiatu w stosunku do gmin o charakterze wiejskim. Niektóre JST wymagają również od banku posiadania swojego oddziału na terenie danej jednostki w celu dokonywania ewentualnych wpłat gotówkowych bądź zapewnienia sobie sprawnego, bezpośredniego kontaktu z doradcą bankowym.

Jeżeli zaś chodzi o bankowe produkty i usługi dla JST, które wynikają z wyboru przez JST banku w celu jednorazowego zrealizowania określonej usługi bądź dostarczenia danego produktu, to zalicza się tu przede wszystkim kredyty o charakterze inwestycyjnym oraz wsparcie w procesie emisji obligacji komunalnych.

3. Stan i perspektywy rozwoju bankowych produktów i usług dla JST do 2015 r.

W 2010 r. dużym zainteresowaniem ze strony JST cieszyły się bankowe produkty i usługi finansujące ich działalność (tab. 1). Chodziło tu przede wszystkim o kredyty

inwestycyjne. Wynikało to z rosnących potrzeb JST w zakresie finansowania wydatków majątkowych oraz z ograniczonych możliwości zwiększania ich dochodów własnych. Należy spodziewać się, że w perspektywie 2015 r. zainteresowanie tymi usługami powinno utrzymywać się na równie wysokim poziomie, przy czym powinno maleć zainteresowanie kredytami unijnymi. Wynika to bowiem z zakończenia funkcjonowania w Polsce programów operacyjnych, z których w latach 2007-2013 JST mogły wykorzystywać środki z UE. Do 2015 r. JST będą wykorzystywać także w dużym stopniu kredyty o charakterze obrotowym, tj. w rachunku bankowym czy kredyty odnawialne. Mogą bowiem pojawiać się w tych jednostkach problemy w zakresie bieżącego utrzymania płynności finansowej. Z przeprowadzonych analiz wynika, że w latach 2011-2015 rozwijać się będą bankowe usługi związane z emisją obligacji komunalnych. Wynika to m.in. ze wzrostu zainteresowania ze strony banków zakupem obligacji komunalnych w celach inwestycyjnych (rys. 1). W konsekwencji czynniki te będą pozytywnie oddziaływać na rozwój rynku obligacji komunalnych w Polsce.

Rys. 1. Atrakcyjność zakupu obligacji komunalnych w celach inwestycyjnych w latach 2011-2015 w opinii banków

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Galiński 2011, s. 30].

Z badań wynika również, że do 2015 r. rozwój rynku obligacji komunalnych nie powinien istotnie wpływać na wielkość zaciąganych przez JST kredytów i pożyczek [Galiński 2011, s. 20-30]. Będzie to bowiem zdeterminowane, jak wspomniano, przez rosnące potrzeby finansowe JST, które wynikają z konieczności realizacji wielu inwestycji o charakterze infrastrukturalnym, i możliwy spadek wielkości pozyskiwanych na to środków z funduszy unijnych. W tym okresie może także dochodzić do obciążenia większym ryzykiem udzielanych przez banki kredytów i pożyczek dla JST aniżeli nabywanych obligacji komunalnych. Chodzi o to, że JST charakteryzujące się lepszą sytuacją finansową mogą w pierwszej kolejności pozyskiwać

środki finansowe za pośrednictwem emisji obligacji komunalnych w celu obniżenia kosztów zaciągania długu.

Tabela 1. Zainteresowanie JST wybranymi usługami i produktami bankowymi w latach 2010-2015

Usługi/produkty	Zainteresowanie w 2010 r.	Zainteresowanie w latach 2011-2015
Usługi/produkty finansujące działalność JST		
Kredyty o charakterze obrotowym	duże	duże
Kredyty inwestycyjne (poza unijnymi)	bardzo duże	bardzo duże
Kredyty unijne	średnie	małe
Obsługa emisji obligacji komunalnych	duże	bardzo duże
Usługi/produkty lokacyjne		
Depozyty powyżej 12 miesięcy	brak zainteresowania	brak zainteresowania
Depozyty do 12 miesięcy	średnie	bardzo małe
Depozyty typu <i>overnight</i>	duże	duże
Depozyty lokacyjne, tj. bez sprecyzowanego terminu zapadalności	małe	średnie
Usługi/produkty rozliczeniowe		
Rachunek skonsolidowany	małe	średnie
System identyfikacji masowych płatności	małe	małe
Wirtualne rachunki kontrahenckie	bardzo małe	bardzo małe
Usługi bankowości elektronicznej	średnie	duże
Karty przedpłacone	małe	średnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Galiński 2011, s. 20].

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że w ramach bankowych usług lokacyjnych dla JST największym zainteresowaniem cieszą się depozyty z terminem zapadalności do trzech miesięcy. Jednocześnie wraz ze spadkiem tego terminu rośnie zapotrzebowanie na dany rodzaj depozytu. Stąd w 2010 r. zaobserwowano duże zainteresowanie ze strony JST depozytami typu *overnight* (tab. 1). W perspektywie 2015 r. wielkość depozytów JST zawieranych w bankach na dłuższe okresy może jednak maleć przede wszystkim ze względu na niepewność w zakresie kształtowania się dochodów JST i spadek poziomu ich wolnych środków. W konsekwencji oddziaływać to będzie na spadek terminów zawieranych lokat. Stąd dużym zainteresowaniem będą nadal cieszyć się lokaty typu *overnight* [Galiński 2011, s. 34]. W latach 2011-2015 będzie zaś rosło zainteresowanie depozytami lokacyjnymi, tj. bez sprecyzowanego terminu zapadalności (tab. 1), w wielu przypadkach indywidualnie negocjowanymi. W takim przypadku każdorazowe zawarcie transakcji lokowania wolnych środków JST w banku będzie następowało po uzgodnieniu warunków określonej transakcji, tj. terminu zapadalności i wysokości oprocentowania.

Analizując zaś produkty i usługi rozliczeniowe, można stwierdzić, że te o charakterze podstawowym, tj. rachunek bieżący i rachunki pomocnicze, charakteryzują

się stosunkowo stałym zapotrzebowaniem ze strony JST. W przypadku zakończenia obowiązywania danej umowy o świadczenie bankowej obsługi budżetu określonej JST zostaje ogłoszony nowy przetarg na dostarczanie przez bank tego typu usług. Do 2015 r. można się jednak spodziewać wzrostu zainteresowania ze strony JST rachunkiem skonsolidowanym (tab. 1). Chodzi tu bowiem o poprawę zarządzania środkami finansowymi w tych jednostkach. W tym samym okresie w opinii banków zwiększy się wykorzystywanie przez JST różnorodnych produktów i usług w ramach bankowości elektronicznej, jak również kart przedpłaconych (tab. 1). Jest to niewątpliwie następstwem poszukiwania różnorodnych instrumentów, które sprzyjają poprawie efektywności zarządzania urzędami administracji samorządowej.

4. Przychody banków z produktów i usług oferowanych JST

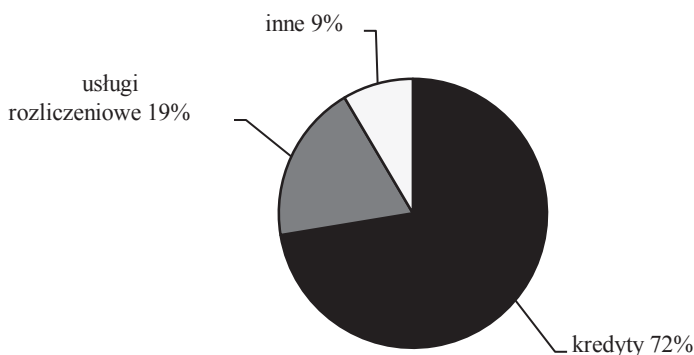
Jeżeli chodzi o strukturę przychodów banków z obsługi JST, to w 2011 r. największy udział miały przychody związane z prowadzoną działalnością kredytową (rys. 2). W tym samym okresie istotnie niższy udział miały przychody uzyskiwane z działalności rozliczeniowej i świadczenia pozostałych usług. W opinii banków do 2015 r. dotychczasowa struktura przychodów w ramach bankowej obsługi JST powinna zostać zachowana.

Kształtowanie się takiej struktury przychodów z bankowej obsługi JST może wskazywać na fakt, że banki często obniżają cenę prowadzenia produktów i usług rozliczeniowych w ramach obsługi budżetu JST w celu pozyskania klienta charakteryzującego się stabilną zdolnością kredytową. Niemniej jednak wygranie przetargu na bankową obsługę budżetu JST nie gwarantuje bankowi pozyskania klienta wykorzystującego inne produkty i usługi. Dotyczy to przede wszystkim kredytów inwestycyjnych. Jest to rezultatem konieczności zachowywania przez JST przepisów w zakresie zamówień publicznych.

Z badań wynika, że w 2011 r. średnia marża banków na kredytach oferowanych JST wynosiła: 0,90% dla kredytów powyżej roku i kredytów unijnych na wkład własny, 0,60% dla kredytów do 1 roku oraz 0,65% dla kredytów pomostowych. Jeżeli zaś chodzi o przewidywania banków w zakresie kształtowania się tych marż do 2015 r., to widać znaczące zróżnicowanie tych ocen, tj. 30% banków przewiduje spadek tych marż, 30% – ich wzrost, zaś 40% – że pozostaną bez zmian [Galiński 2011, s. 42-43]. Taka rozbieżność wyników zdeterminowana jest głównie przez rosnącą zmienność sytuacji gospodarczej w Polsce i na świecie, w tym przez sytuację finansową w podsektorze samorządowym. Niemniej jednak rosnąca konkurencja pomiędzy bankami w zakresie pozyskiwania klientów korporacyjnych, do których należą JST, powinna przyczyniać się do poprawy atrakcyjności warunków zaciągania kredytów przez JST [Kiciński 2011, s. 55].

W 2011 r. marże na obligacjach komunalnych charakteryzowały się z kolei dość istotnym zróżnicowaniem. Wysokość tej marży kształtowała się z reguły w przedziale od 0,5 do 2% [Galiński 2011, s. 31]. Uzależniona była ona głównie od wielkości

JST, mierzonej przede wszystkim wysokością jej dochodów i wydatków budżetowych, oraz od aktualnego poziomu zadłużenia emitenta tych obligacji.

Rys. 2. Struktura przychodów banków z obsługi JST w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Galiński 2011, s. 21].

Jeżeli zaś chodzi o średnią marżę¹ banków na depozytach dla JST, to w 2011 r. wynosiła ona 0,60% i charakteryzowała się bardzo dużym zróżnicowaniem. Do 2015 r. 46% banków przewiduje spadek tej marży, 36% – że pozostanie bez zmian, 18% zaś przewiduje jej wzrost [Galiński 2011, s. 34]. Oznacza to dość dużą rozbieżność ocen banków w zakresie dalszego kształtowania się marż na depozytach. Może to w konsekwencji powodować wzrost zainteresowania JST depozytami MF, jeżeli będą one proponowane na dogodnych dla tych jednostek warunkach.

5. Zakończenie

Z przeprowadzonych badań wynika, że banki oferują liczne produkty i usługi dla JST. Istotne znaczenie ma jednak oferta w zakresie finansowania działalności tych jednostek. Chodzi tu przede wszystkim o kredyty i zakup emitowanych przez JST obligacji. Usługi te stanowią jednocześnie główne źródło przychodów banków z tytułu obsługi JST. W rezultacie do 2015 r. należy spodziewać się dalszego rozwoju tych produktów i wzrostu zainteresowania nimi ze strony JST. Banki powinny również zwiększyć swoje zainteresowanie zakupem obligacji komunalnych, jak również poprawić atrakcyjność warunków zaciągania kredytów przez JST. W konsekwencji może to przyczynić się do obniżenia kosztów zaciągania długu przez te jednostki.

Jeżeli zaś chodzi o depozyty, to, jak wspomniano, największym zainteresowaniem ze strony JST cieszą się depozyty o krótkich terminach zapadalności, w szczególności jednodniowe. Rośnie również zapotrzebowanie na depozyty bez sprecyzo-

¹ Rozumianą jako różnica pomiędzy wewnętrznym kosztem pieniądza a oprocentowaniem depozytów.

wanego terminu zapadalności. Wynika to z faktu, że wiele JST nie generuje wolnych środków dostępnych przez długi okres.

Na podstawie przeprowadzonych badań można także stwierdzić, że banki oferują liczne produkty i usługi sprzyjające poprawie efektywności zarządzania urzędem administracji samorządowej i środkami finansowymi. Przykładem są tu usługi bankowości elektronicznej czy karty przedpłacone. Te ostatnie mogą bowiem ograniczyć gotówkowy system wypłaty świadczeń, usprawnić ich obsługę bądź zmniejszyć przyrost etatów urzędniczych.

Literatura

- Denek E. (red.), *Usługi bankowe dla samorządu terytorialnego*, Zarządzanie i Finanse, Warszawa 2000.
- Filipiak B., Flejterski S. (red.), *Bankowo-finansowa obsługa jednostek samorządu terytorialnego*, CeDeWu, Warszawa 2008.
- Galiński P., *Biznes i ryzyko dla banków w obsłudze jednostek samorządu terytorialnego w perspektywie średniookresowej*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011, maszynopis powielony.
- Kępka W., *Warto korzystać z nowoczesnych usług bankowych*, „Gazeta Samorządu i Administracji” 2009, nr 12.
- Kiciński W., *Dobry klient dla banków*, „Pomorski Przegląd Gospodarczy” 2011, nr 4.
- Korenik D., *Usługi finansowe dla gmin*, Wyższa Szkoła Zarządzania i Finansów we Wrocławiu, Wrocław 2003.
- Korenik D., Korenik S., *Stosunki samorządowo-bankowe a rozwój społeczno-ekonomiczny w przestrzeni*, CeDeWu, Warszawa 2007.
- Kurowska A., *Miasta korzystają z kart przedpłaconych*, „Gazeta Prawna” 2011, nr 82.
- Lepczyński B., *Usługi bankowe dla samorządów*, „Pomorski Przegląd Gospodarczy” 2011, nr 4.
- Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, DzU 2009, nr 157, poz. 1241, ze zm.

BANKING PRODUCTS AND SERVICES FOR LOCAL GOVERNMENTS IN POLAND

Summary: The article characterizes banking products and services for local governments in Poland. There are shown the differentiation of this offer and advantages of some products. The paper presents the actual and future development of these services until 2015. It describes the level of interest of this offer. Furthermore, there are shown the structure of banking revenues in the field of operating the local governments as well as the actual and future level of margins on deposits and loans for these entities.

Keywords: local governments, banks, banking services.